

Rola rodziny w kształtowaniu osobowości dziecka

Współcześni rodzice coraz częściej nie mają czasu dla dzieci – praca, obowiązki i ciągle zmęczenie sprawiają, że czas wolny spędzamy najczęściej na oglądaniu telewizji. Jeżeli dziecko nie ma zainteresowania rodziców, cóż ma robić? Siedzi przed telewizorem lub komputerem. Skutkami kontaktu dziecka z telewizją dla jego rozwoju jest lenistwo umysłowe, nabywanie wzorców zachowań agresywnych oraz narażanie na akty manipulacji płynących z mediów. Dzieci w młodszym wieku mają tendencję do zacierania rzeczywistości z fikcją. Przykładem jest głośny przypadek dziecka, które wyskoczyło z okna z nadzieją, że pofrunie – gdyż bohater bajki tak zrobił. Apelujemy, aby Państwo kontrolowali bajki, które oglądają dzieci. Zabawy z dziećmi, poświęcanie im uwagi sprzyja prawidłowemu rozwojowi Państwa pociech. Niech dzieci nie siedzą tylko przed ekranem telewizora czy komputera. A przy okazji i Państwo mogą miło spędzić czas, a nawet nauczyć się czegoś od własnych pociech.

Należy pamiętać, że rodzice są osobami, z którymi dziecko identyfikuje się szczególnie silnie, ponieważ są to osoby najbliższe pod względem fizycznym i psychicznym. Dziecko styka się z nimi codziennie, oni zaspokajają jego potrzeby i mają kontrolę nad ważnymi dla dziecka sprawami. Rodzice, poprzez kontakt z dzieckiem, dostarczają mu wzory zachowania. Początkowo dziecko naśladuje je, a później identyfikuje się z nimi i chce być takie jak oni. Niezmiernie ważne jest tu, aby przykład rodziców miał charakter pozytywny, aby ich sposób zachowania się w różnych sytuacjach, wzajemne odnoszenie się do siebie, stosunek do dzieci i innych członków rodziny, stosunek do obowiązków, sposób wykorzystania czasu wolnego, osobista kultura życia w ogóle były zgodne ze społecznie uznanymi wartościami. Rola jaką pełni rodzina w kształtowaniu osobowości dziecka jest ogromna. Rodzina jest środowiskiem wychowawczym, które oddziałuje na dziecko najdłużej. Zaangażowanie rodziców w sprawy wychowania ma decydujące znaczenie dla przyszłych losów dziecka.

Dobrej rodziny nie może zastąpić, nawet najlepsza instytucja opiekuńcza, bo dziecko, aby mogło się prawidłowo rozwijać, musi być kochane, musi przynależeć do kogoś. Dzieci nie wystarczy jednak kochać, trzeba je też rozumieć. Często najbardziej kochający rodzice popełniają błędy wychowawcze właśnie dlatego, iż nie rozumieją swojego dziecka. Należy pamiętać, że miłość rodziców do dziecka, rozumienie i zaspokajanie jego potrzeb nie polega na pozwalaniu mu na wszystko i spełnianiu jego zachcianek. Dziecko od małości musi przeżywać drobne przykrości płynące z niezaspokajania jego zachcianek, gdyż w przyszłości uchroni to je przed nieumiejętnością radzenia sobie w życiu. Musi też stopniowo nauczyć się rozumieć, że życie wymaga różnych wyrzeczeń, na rzecz otoczenia, jak również dla jego własnego dobra. Należy rozbudzić w dziecku tendencję do swobodnej, samodzielnej aktywności.

Wielu rodziców przejawia w stosunku do swych dzieci postawę nadmiernie opiekuńczą. Dziecko trzeba kochać i okazywać mu to, lecz w sposób racjonalny, tak aby nie hamować rozwoju jego samodzielności, by nie wytwarzać postawy biernej, cofającej się przed każdą trudnością. Pamiętać należy, że sprawą niezmiernie ważną z wychowawczego punktu widzenia jest jednolitość postępowania wszystkich członków rodziny wobec dziecka.

Jednym z równie ważnych warunków efektywności wychowawczego oddziaływania jest znajomość przez rodziców systemu kar i nagród. Z pedagogicznego punktu widzenia kary są mniej skuteczne niż nagrody. Zdarza się jednak tak, iż zastosowanie kary jest czynnością niezbędną. Kara z punktu widzenia dziecka jest dla niego przykra, dlatego też karom towarzyszyć musi życzliwość ukazująca dziecku możliwość poprawy. Kara powinna być adekwatna do przewinienia. Stosowanie przez rodziców nadmiernych kar prowadzi do niewłaściwych zachowań dzieci, obniżania samooceny, lęklności lub bierności społecznej. Stosowanie przez rodziców kar fizycznych nie powstrzymuje agresji, a nawet do niej zachęca. Karanie w postaci bicia daje dziecku wzór do naśladowania i uczenia się zachowań agresywnych.

Nagradzanie dziecka za wykonanie jakiejś czynności sprawia mu dużą radość, utwierdza w przekonaniu, że postępuje słusznie, a co najważniejsze dziecko czuje się zauważane i doceniane. Stosowanie przez rodziców kar i nagród powinno być w pełni uzasadnione czyli sprawiedliwe.

W stymulowaniu rozwoju dziecka wspierają rodzinę instytucje opiekuńczo – wychowawcze takie jak, przedszkole czy szkoła. Nigdy jednak nie będą w stanie ich wyręczyć. Nauczyciel w szkole może sprawić, że dziecko go polubi, zaufa mu. Może stać się on również osobą znaczącą, mającą autorytet, a jego postawa może pozytywnie wpłynąć na kształtowanie się osobowości dziecka. Ponieważ rodzice nie są w stanie zaspokoić wszystkich elementów procesu wychowawczego, zwłaszcza gdy chodzi o edukację oraz sferę uspołecznienia dziecka pomoc szkoły w tej mierze jest bardzo potrzebna. Zarówno rodzice jak i nauczyciele, poprzez wzajemne kontakty, rozmowy i inne formy współpracy działają w interesie dziecka, jego rozwoju i wychowania. Skuteczność tego oddziaływania uwarunkowana jest wzajemnym współdziałaniem. Dlatego tak ważna jest współpraca rodziców z nauczycielami oparta na wzajemnym szacunku i zaufaniu.

W szkole jak w każdej placówce wychowawczej istnieje określony regulamin, czyli umowy i wymagania, którymi to dziecko powinno się podporządkować. W toku takiego działania zostaje kształtowana dyscyplina dziecka. Z zagadnieniem tym wiąże się ukazane wcześniej pojęcie kary, jako środka wychowawczego eliminującego niewłaściwe formy postępowania dziecka oraz nagrody jako środka utrwalającego zachowania pozytywne.

Mając na uwadze dobro dziecka należy pamiętać, że warunki stworzone w szkole tak jak i w rodzinie kształtują życie emocjonalne dziecka i wpływają na późniejszą postawę uczuciową wobec świata i innych ludzi. W oddziaływaniach wychowawczych rodziny i szkoły należy zapewnić dziecku poczucie bezpieczeństwa, stwarzając mu okazję do radosnych przeżyć, aby ukształtować osobowość pełną radości i afirmacji życia.

Opracowała:
Agnieszka Kocot
Psycholog szkolny

